

УДК 94 (477)

Лілія Романишин

МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ЖІНОЧИХ ОРГАНІЗАЦІЙ (XX – ПОЧАТОК XXI СТ.)

У статті авторка аналізує міжнародну діяльність українських жіночих організацій та шляхи її подальшого розвитку.

Ключові слова: український жіночий рух, Союз українок, Жіноча громада, Всеукраїнське жіноче товариство імені Олени Теліги, ґендерні питання, Всеукраїнське жіноче народно-демократичне об'єднання "Дія".

Міжнародний рух жінок спрямований на поліпшення свого становища в суспільстві, активізувався на початку XX століття. Відтоді права жінок визнані у багатьох країнах світу. Вперше в історії жіноче питання стало пріоритетним на державному рівні.

До 1925 року український жіночий рух був активним учасником міжнародного жіночого руху. Після втрати державної незалежності у 1925 році Україна була позбавлена можливості контактувати з фемінними об'єднаннями світової спільноти [1].

Після проголошення України незалежною державою помічаємо активізацію багатьох суспільних процесів, одним із яких був жіночий рух. Відтепер учасниці цього угруповання безперешкодно могли брати участь у роботі міжнародних з'їздів, форумів і нарад.

Загалом в Україні діє понад 45 всеукраїнських і міжнародних жіночих громадських організацій і політичних об'єднань, а також більше ніж 1,5 тис. місцевих громадських організацій, що об'єднують жінок. Водночас мережа партнерських громадських об'єднань Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту налічує 23 організації, які охоплюють своєю діяльністю більшість регіонів України. Представниці неурядових жіночих організацій беруть активну участь у формуванні державної політики щодо сім'ї, дітей, молоді, а також політики рівних прав і можливостей жінок та чоловіків. Учасниці жіночого руху входять до складу експертних груп з проблем протидії торгівлі людьми, ґендерних питань і проблем сім'ї. Пропозиції неурядових жіночих організацій враховуються при формуванні державних програм та національних планів дій. Спільно з жіночими організаціями проводяться всеукраїнські заходи та масові акції, вирішуються найгостріші соціальні проблеми [2].

Однак лише декларування боротьби з дискримінацією недостатньо. Необхідна активна громадянська позиція жінок у боротьбі за свої права та свободи. Процес оформлення незалежних громадських організацій жіноцтва України відбувався, як правило, на початку 90-х років XX століття. У результаті своєї діяльності українське жіноцтво оцінило роль ефективних міжнародних контактів. Перші спроби входження у світовий простір були пов'язані з діяльністю Міжнародних жіночих організацій України, які через свої філіали встановлювали контакти з жіночими організаціями різних країн. Однією з перших фемінних організацій, що налагодила міжнародні зв'язки, став Союз українок – єдина жіноча організація, котра мала своє представництво в керівництві Української всесвітньої координаційної ради і була її колективним членом. Зазначимо, що у 1992 році Союз українок увійшов до Міжнародного альянсу жіночих організацій і постійно підтримував з ними контакти. Доволі плідною стала співпраця Союзу українок з жіночими організаціями світу. Союзнянки підтримують тісні дружні зв'язки з Союзом українок Америки, Франції, Асоціацією "Ельзас – Чорнобиль", що у Страсбурзі. Досить часто відбуваються ділові та особисті зустрічі, наради, спільні конференції. Союз українок також підтримує зв'язки з українськими громадами країн колишнього Радянського Союзу, а саме із Союзом українок Башкортостану, українками Грузії, Воркути, Зеленого Клину, Естонії. Налагоджені

партнерські стосунки у союзнок із жіночими громадами Польщі та Об'єднанням українських жінок в Німеччині [3, с. 134–136].

У грудні 1992 року на установчому з'їзді було відновлено діяльність Жіночої громади, а у лютому 1993 року організація зареєстрована Міністерством юстиції України. Зазначимо, що Жіноча громада має статус міжнародної організації, а її осередки діють у Франції, Чехії та Росії. Діяльність Жіночої громади носить здебільшого політичний характер, оскільки велика увага в її роботі приділяється проблемам участі жінок в органах влади та управління; вихованню та підтримці жінок-лідерів, керівників різних рівнів як у політичній, так і в соціально-економічній сферах; активній участі жінок у передвиборчих кампаніях; внесенню пропозицій до роботи державних структур та ін. Для глибшого розуміння і формування у жінок навичок політичної діяльності організація проводить семінари та навчальні курси з цих питань, наприклад, семінар “Створення політичного іміджу жінки-лідера” (за підтримки посольства Канади в Україні), “Практичні політичні навички жінок” (за допомогою Британського інформаційного центру), “Механізми забезпечення рівноправності жінок та чоловіків в Україні” (разом з Радою Європи) та ін. Щоб інформувати суспільство про роботу організації, а також щоб донести до народу розуміння феміністичної теорії, Жіноча громада запровадила видавництво журналу “П'ята пора” [4, с. 54].

Всеукраїнське жіноче товариство імені Олени Теліги має на меті продовження прогресивних традицій українського організованого жіночого руху, спрямованого на утвердження в суспільстві демократичних ідеалів, національної свідомості шляхом запровадження принципів паритетної демократії, гендерної справедливості, здобуття жінками фактичної рівноправності, ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок і досягнення ними рівних можливостей для самореалізації в суспільстві. Представниці товариства беруть участь у всіх найважливіших нарадах, конференціях і зібраннях. Товариство активно співпрацює зі спорідненими організаціями – Українським золотим хрестом (США), Товариством українських жінок імені Ольги Басараб (Канада), Товариством українських жінок імені Олени Теліги у Великій Британії, суспільною службою українців в Канаді. Завдяки міжнародному співробітництву було проведено акції – “Дитячі оселі” для дітей, дитячий конкурс малюнків пам'яті Стефанії Пирожак з виставками у Києві й Львові (Суспільна служба українців Канади, філія Гамільтон), Всеукраїнські конкурси на кращі виконання творів Олени Теліги. Також у рамках співпраці було впроваджено Міжнародну літературно-мистецьку премію імені Олени Теліги, першими лауреатами якої стали Ліна Костенко і Михайлина Коцюбинська. Товариство українських жінок імені Олени Теліги брало участь у підготовці Звітної доповіді України для ООН (1995), є організатором кількох міжнародних і всеукраїнських конференцій, зокрема, “Від емансипації – до фемінізму” (1994), “Громадянське та духовне покликання жінки” (1997), “Жіночий рух в Україні та процеси державотворення” (2000), “Європейський союз і НАТО – випробування для України” (2001) [5, с. 142–146].

Всеукраїнське жіноче народно-демократичне об'єднання “Дія” від початку свого заснування розпочало активну громадсько-політичну діяльність. Ця організація ініціювала безліч просвітницьких та благодійних проектів, які втілюються в життя за підтримки споріднених жіночих організацій світу. У лютому 2001 року група “Дії” спільно з Інститутом законодавчої ініціативи імені Ярослава Мудрого при Верховній Раді представила власний альтернативний проект “Про забезпечення рівності прав жінок і чоловіків”. Багатоаспектна робота “Дії” в багатьох сферах життя українського суспільства здобула міжнародне визнання. 4 травня 2001 р. Комітет взаємодії недержавних організацій з ООН надав ВЖНДО “Дія” спеціальний консультативний статус при Економічній і соціальній раді ООН. Діянки отримали можливість стати безпосередніми учасниками процесу розробки міжнародних проектів ООН, котрі стосуються гендерної рівності, а також прав людини і дитини.

Українсько-канадський проект “Розвиток громадського та політичного лідерства жінок”, що здійснювався “Дією” за підтримки Канадського бюро міжнародної освіти, був розроблений для того, щоб надати жінкам-лідерам з України можливість вивчити підходи до

питань гендерної рівноправності та на підтримку процесу жіночої рівноправності в Україні. Основним завданням цієї роботи є підтримка успішної громадської та політичної діяльності жінок, можливості участі їх у політичному житті українського суспільства та збільшення кількості жінок на всіх рівнях державного управління. Проект складався з двох етапів. Перший – проведення круглого столу в Києві на тему: “Гендерні питання і політичне представництво жінок в Україні” (липень 2001). Другий – поїздка до Канади групи українських жінок (жовтень 2001), де делегатки взяли участь у засіданні круглого столу спільно з экс-заступником міністра оборони Канади Мері Коллінз та членом Парламентського центру Канади Стюардом Гуддінгсом. У процесі проведення цього заходу обговорено проблеми політичного представництва жінок в Україні, учасниці ознайомились з канадськими підходами до їх вирішення, окреслили програму навчання українських жінок у Канаді. Під час поїздки до Канади було простежено механізми гендерного аналізу законодавства, вивчено основні напрямки державної політики щодо забезпечення рівноправності жінок і чоловіків. Після повернення на батьківщину члени делегації висловили думку про необхідність розширення представництва жінок у політичному житті та органах влади: від парламенту й до сільської ради, про залучення українок до громадського життя та про заохочення більш прогресивних поглядів суспільства на роль і місце жінки в Україні [5, с. 154–157].

Варто зазначити, що важливим кроком у діяльності українського жіночого руху стало створення Національної ради жінок України (НРЖУ), метою діяльності якої є консолідація зусиль жіночих громадських організацій, спрямованих на поліпшення становища жінок у державі, підвищення їхньої ролі й соціального статусу в суспільстві, задоволення та захист спільних інтересів жіночих громадських організацій. До складу Національної ради входить 17 жіночих організацій. Одним зі статутних завдань ради є участь у міжнародному жіночому русі. Так, Ірина Голубева як голова Національної ради взяла участь у 23 Спеціальній сесії Генеральної асамблеї ООН “Жінки в 2000 році: рівність між чоловіками і жінками, розвиток та мир в ХХІ столітті”, котра відбулася в Нью-Йорку. Крім того активістки НРЖУ брали участь у Форумі жінок країн ГУУАМ у Баку (2001), Європейській конференції Світової федерації українських жіночих організацій (далі СФУЖО). Зауважимо, що у процесі розвитку міжнародних контактів та співпраці було те, що у 2000 році в Гельсінкі на ХХІХ Генеральній асамблеї Міжнародної ради жінок (далі МРЖ) НРЖУ прийняли до складу МРЖ [6].

У 2003 р. 30-а Генеральна асамблея Міжнародної ради жінок, що проходила у м. Перт (Австралія) визначила Україну – країною проведення наступної 31-ї Генеральної асамблеї, що стало великим досягненням українського жіночого руху та України загалом. Цей вагомий в історії українського жіночого руху захід відбувся 5–10 вересня 2006 р. в Києві. Генеральна асамблея Міжнародної ради жінок сприяла презентації України міжнародній спільноті як європейської країни з високим культурним, освітнім, науковим, технічним, творчим та інтелектуальним потенціалом; обміну досвідом роботи; поглибленню співпраці та консолідації жіночого руху [7].

Слід підкреслити, що неабияку роль у відродженні та діяльності жіночого руху України, а також у налагодженні та формуванні міжнародних контактів стала співпраця з українськими об’єднаннями діаспори – Світовою федерацією українських жіночих організацій (СФУЖО), Союзом українок Америки, Товариством українських жінок імені Ольги Басараб (Канада), Товариством українських жінок імені Олени Теліги (Велика Британія), Українським золотим хрестом (США), Суспільною службою українців (Канада) та багатьма іншими. Проведення спільних акцій, взаємовідвідування делегацій сприяли трансформації світобачення українських жінок. Результатом цієї співпраці стало створення “Інформаційного центру українських організацій” при Києво-Могилянській Академії – консолідуючого поля для жіночих організацій України й діаспори. В його рамках проводяться семінари, конференції, круглі столи, на яких обговорюються питання, важливі як для жіноцтва України, так і для світової спільноти.

За підтримки Української всесвітньої координаційної ради (далі УВКР) 11 грудня 2002 р. у Виставковій залі Національної бібліотеки України відбувся круглий стіл на тему “Проблеми співробітництва жіночих організацій в Україні”. У роботі круглого столу взяли участь представники Верховної Ради України, апарату Президента України та провідних фемінних організацій нашої держави та діаспори США і Канади. На порядок денний круглого столу було винесено такі питання: сучасний стан українського жіночого руху; визначення основних проблем співробітництва жіночих організацій; основні напрями консолідації жіночих організацій в Україні; роль УВКР у розв’язанні проблем співробітництва жіночих організацій [8].

15 квітня 2004 в Києві відбувся круглий стіл “Тендерні квоти у виборчому процесі” за участю Галини Сенік – експерта Проекту АМР США “Сприяння організації виборів в Україні”. У цьому заході взяли участь Оксана Грязнова (Президент Фондації “Відкрите суспільство”), Тамара Прошкуратова (народний депутат України, член фракції СДПУ (о), член Комітету ВРУ з питань науки та освіти), Лілія Григорович (народний депутат України, член фракції “Наша Україна”), А. Супруненко (політолог), Марина Ставнійчук (член Центральної Виборчої Комісії), Галина Федорченко (заступник голови Молодіжної партії), Марія Бондаренко (член політради Партії Зелених), Дарина Скалацька (експерт Фондації “Відкрите суспільство”), Тамара Мельник (кандидат юридичних наук, радник Міністерства з питань сім’ї, дитини та молоді) та Тетяна Мокріді (керівник прес-служби Блоку Віктора Ющенка “Наша Україна”), на якому обговорювалося питання участі жінок у виборчому процесі [9].

16 листопада 2006 р. в Ресурсному центрі для випускників відбувся круглий стіл із Заїдою Аргуедас, членом Ліги жінок-виборців США, яка прибула в Україну на запрошення посольства США в Україні. У роботі круглого столу взяли участь 20 учасників, 6 з яких є випускниками різних програм обмінів, що фінансуються Департаментом США. Український жіночий рух було представлено такими організаціями, як “Український жіночий фонд” (представник – виконавчий директор Наталія Кравченко), Міжнародна організація “Школа рівних можливостей” (представник Ольга Юрчаківська), громадська організація “Надія” (представник Тетяна Андросенко), Програма ПРООН “Сприяння гендерної рівності” (представник Тамара Мельник). Також у роботі круглого столу взяли участь викладачі Києво-Могилянської академії та Національного університету ім. Т. Г. Шевченка. Основні питання, що обговорювалися під час зустрічі, це: розвиток гендерної політики в Україні та США, виокремлення характеристик жінки-лідера, участь молодих жінок у виборчому процесі тощо [10].

Вагомий вклад у розвиток українського жіночого руху на міжнародному рівні зробив Союз федерацій українських жіночих організацій (СФУЖО). Щороку відбуваються річні наради членів цієї організації щодо розгляду питань підвищення ролі жінок у суспільстві та вирішення їхніх проблем. У проведенні цих заходів беруть участь українські жіночі організації – членкині та гості СФУЖО – з Америки, Канади, Бельгії, Німеччини, Великої Британії, Франції, Австралії, Польщі, Естонії, Литви, Скандинавії, Швеції. У квітні 2005 року в Торонто за підтримки СФУЖО та його прихильників відзначалася 120-а річниця Українського жіночого руху. Об’єднання українських жіночих організацій визначає мету своєї діяльності досить масштабно: консолідація світового українства; збереження національної ідентичності, культури; підтримка українців, що перебувають в складних умовах за межами Батьківщини; налагодження співпраці організацій з державною владою в країнах, де вони діють. Як зазначила голова СФУЖО Марія Шкамбара, Союз заявив про себе та про український жіночий рух усьому світу. СФУЖО створив широкий простір для співпраці багатьох жіночих організацій в Україні. Конференції, які проходили під керівництвом представниць СФУЖО, звернули увагу громадськості на роль жінки, реальний економічний стан жінок у всьому світі, сучасні проблеми взаємодії розвитку світових технологій та українського жіноцтва. На сторінках квартальника “Україна в світі”, що виходить за підтримки СФУЖО, висвітлюється цілий ряд актуальних проблем українського

жіноцтва, світового українства в цілому. Потужною є діяльність світових жіночих організацій у напрямку вирішення проблем торгівлі людьми, яка виявляє свою гостроту на сучасному етапі розвитку світового співтовариства. На цьогорічних нарадах управи СФУЖО представниці українських жіночих організацій заявили про свою готовність до співпраці з урядом України та інших країн світу на шляху консолідації та взаємодопомоги [11].

15–17 серпня 2007 р. відбувся IX Конгрес світової федерації українських жіночих організацій у Будинку вчених. До Києва з'їхались представниці з 12 країн світу, а саме: Америки (Союз українок Америки, Об'єднання жінок оборони чотирьох свобод України); Канади (Ліга українських католицьких жінок Канади, Організація українок Канади імені Ольги Басараб, Ліга українок Канади); Великої Британії (Організація українських жінок у Великій Британії, Товариство українських жінок імені Олени Теліги), а також учасниці Організації українських жінок у Німеччині, Організації українських жінок Бразилії, Союзу українок Австралії, Об'єднання жінок “Просвіти” Аргентини, Союзу українок Польщі, Об'єднання українок Польщі, Об'єднання українок Чехії, Союзу українок Естонії, Союзу українок Литви, Асоціації українських жінок Італії, а також нової організації в рядах СФУЖО – Національної асоціації українських жінок Іспанії. Учасники звітували про проведену протягом року роботу, обговорювали шляхи розвитку культурно-освітніх та релігійних цінностей молоді та способи залучення її до активної громадської та політичної діяльності. Загалом Конгрес проходив під гаслом “Національно свідома молодь – майбутнє України!” [12].

Не менш важливе місце для налагодження жіночими організаціями України міжнародних зв'язків займає Союз українок Америки (СУА), який об'єднує жінок українського походження, незважаючи на їх віровизнання та партійну приналежність. СУА підтримує принципи прав людини та діє переважно в культурно-освітній, виховній й гуманітарній галузях. СУА входить до складу Світового конгресу українців, Української всесвітньої координаційної ради, Світової федерації українських жіночих організацій, Національної ради жінок США, через яку має доступ до Міжнародної ради жінок і Міжнародної генеральної федерації жіночих клубів, має зв'язки у Вашингтоні, бере участь у брифінгах в державному департаменті, українському посольстві, постійному представництві до ООН та Консульстві в Нью-Йорку [13].

Для утвердження принципів гендерної рівності важливу роль відіграє співпраця з жіночими організаціями країн колишнього Радянського Союзу, передусім з російськими жіночими організаціями.

Останні роки активізувалися контакти, обмін досвідом, проведення спільних акцій та конференцій між жіночими організаціями України та країн Центральної та Східної Європи. Так, наприклад, 14–18 жовтня 2007 р. в Києві відбувся саміт Всесвітнього партнерства “Живі голоси” жінок-лідерів з країн Центральної та Східної Європи, ключовими питаннями якого стали цінності гендерної рівності між чоловіками та жінками, міжнародне співробітництво жінок і розвиток жіночого руху. Під час роботи саміту працювали такі секції, як: “Впровадження та забезпечення виконання законів, які захищають та пропагують захист прав людини”, “Міжвідомче співробітництво з метою боротьби з торгівлею людьми: Україна як конкретний приклад”, “Розвиток підприємництва”, “Насильство в Євразії”, “Жінки в уряді” та “Покращення захисту прав людини шляхом наукової роботи та інших ефективних практик”. Отже, в рамках цієї зустрічі обговорювались важливі питання, які стосуються проблем сучасного світу.

Варто зазначити, що із розвитком міжнародних контактів та виходом у світовий простір український жіночий рух піднявся на новий щабель свого розвитку. Однак, це не остання грань діяльності українського жіноцтва. Для здобуття відповідного місця у суспільстві, певної ваги у політичному, економічному, соціальному, історичному і культурному розвитку України, а також задля створення правових та суспільно-економічних умов для поліпшення свого становища, розкриття інтелектуальних, духовних і творчих можливостей та реалізації Конвенції ООН “Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок” потрібно затратити

ще багато зусиль й провести неабияку роботу. Громадські жіночі організації України вже зараз у міру своїх можливостей займаються вирішенням питань гендерної рівності, створення умов для якнайповнішої реалізації творчого потенціалу і творчих здібностей особистості. Та практика показує, що прийнятий Закон “Про гендерну рівність” сьогодні не діє і немає конкретних шляхів реалізації його основних положень. Тому у Верховній Раді представництво жінок не виходить за межі 5%. На ленінське гасло “Кожна куховарка повинна навчитися управляти державою” українські чоловіки майже одногласно відповідають “Ні!”, забуваючи про те, що лише гармонійне поєднання в політиці двох світових начал (чоловічого і жіночого) здатне продукувати ефективну співпрацю. Напевно, саме з цієї причини в українській політиці ресурс жіночих організацій практично повністю ігнорується.

Отже, міжнародна співпраця українських жіночих організацій сприяє вдосконаленню якості роботи цієї політичної течії. Вивчення та аналіз досвіду впровадження в різні сфери суспільного життя ідей, спродукованих жіноцтвом країн Європи, Америки та Канади, дасть можливість розробити систему пріоритетних напрямків діяльності фемінних організацій України, а це, у свою чергу, сприятиме демократизації нашого суспільства й визнанню України на міжнародній політичній арені.

Список використаних джерел

1. *Укрінформ*: інформація дня. Фінляндія. <<http://www.news2.ukrinform.com:8101/States/Finl/ukrinf.html>>.
2. *Міністерство* України у справах сім'ї, молоді та спорту. Співпраця з недержавними жіночими організаціями та міжнародними організаціями. Жіночий громадський рух в Україні. <<http://www.kmu.gov.ua/sport/control/uk/publish/article;jsessionid=AD99D89AD04AB9EBF2C6...>>.
3. *Пашко А.* Союз українок України в процесах державотворення / Алена Пашко / Жінка в Україні. – К., 2001. – Т. 23. – 645 с.
4. *Грабовська І.* Проблеми і перспективи жінки в сучасній українській політиці / І. Грабовська // Сучасність – 2001. – № 6. – С. 54.
5. *Новітня історія України: Портрети сучасниць.* – К., 1993. – 167 с.
7. *На жінках* тримається світ / Розмова з Іриною Голубевою, головою Національної ради жінок України. <http://nslowo.free.ngo.pl/krynycia/na_zhinkah_svit.htm>.
8. *НТУУ “КПІ”* / Щотижнева газета Національного технічного університету України “КПІ” Київський політехнік / № 27, 2006 / Міжнародний жіночий форум. <http://www.ntu-kpi.kiev.ua/newspaper/article_627-2.html>.
9. *Українська* Всесвітня Координаційна Рада / Вісник УВКР. <<http://www.uvkr.com.ua/ua/visnyk2003/july-august2003/ks-st2.html>>.
10. *Інститут демократичного суспільства* / Новини / Всеукраїнська Літня школа “Жіночий активізм: стратегії впливу”. <http://www.ids.org.ua/ukr/news/text_news.php?id=2271>.
11. *Ресурсний Центр для випускників (ARC) Київ, Україна* / Інформаційний бюлетень Ресурсного Центру для випускників, листопад 2006. <<http://www.alumnicenter.kiev.ua>>.
12. *Кобза* /Українці Росії/Українське жіноцтво об'єднується заради майбутнього. <<http://kobza.com.ua/content/view/1101/57/>>.
13. *IX Конгрес* Світової Федерації Українських Жіночих Організацій / Жіноцтво / Гомін України / September 26, 2007. <http://www.homin.ca/news_view.php?category=women&news=2261&lang=ua>.
14. *Українське життя в Севастополі.* Бібліотека ім. Марії Фішер-Слиж / Луговий О. Визначне жіноцтво України. Українське жіноцтво на Американському континенті та його діяльність. <http://ukrlife.org/main/evshan/women_uausa.html>.

Лилия Романишин

МЕЖДУНАРОДНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ УКРАИНСКИХ ЖЕНСКИХ ОРГАНИЗАЦИЙ (XX – НАЧАЛО XXI В.)

В статье автор анализирует международную деятельность украинских женских организаций и пути её последующего развития.

Ключевые слова: украинское женское движение, Союз украинок, Женское общество, Всеукраинское женское общество имени Елены Телиги, гендерный вопрос, Всеукраинское женское народно-демократическое объединение “Дия”.

Lilya Romanyshyn

INTERNATIONAL ACTIVITY OF UKRAINIAN WOMANISH ORGANIZATIONS (XX – BEGINNING XXI C.)

In the article an author analyses international activity of Ukrainian womanish organizations and ways of it subsequent development.

Key words: Ukrainian womanish motion, Union of Ukrainians, Womanish society, Allukrainian womanish society of the name of Olena Teligi, gender is a question, Allukrainian womanish people's democratic association “Action”.